

આપે શુભર નારક મંડળીએ કરી
બતાવેલો

૨૦૫૫ ૩૬ માળી હરણુ
નો

ગાયન રૂપી આપેલો

છાપાવી મુસીક કરનાર

નાશી કર્યાણુ છ ખીમલ

ના હુકમથી

નાશી મોનલ મેનલ.

—

ધી પ્રારમી પ્રાન્દીગ પ્રેમમાં છાપી

મુદ્રણ ૧૯૪૦ મુદ્રે ૧૯૪૦

કોમલ મોહ આપેલો.

શુણો શુણો શુણો શુણો સજનો સહુ,
હરણ રક્ષમણિજ તાણુ મીઠકુ બહુ, શુણો ૧
વૈદ્રલ દેશ માહી, કંઠન પુરનોજ રાય,
ભલો ભિખક નામથાતે ભુપતી ભણાય શુણો ૨
પુત્રો તેની રક્ષમણિ થઈ લાયક લગ્ન કાળ,
વરાવવા વિચારયું કબજ સંગે તે ભુપાલ શુણો ૩
રક્ષમેયાને આ વિચાર ગમ્યો નહીં લગાર,
શીશુપાલને દગ વધ્યો તેણીવાર, શુણો ૪
શ્વામી સુતની લડાઈ સુણી શાણોનાર,
કંથને કહે કયમ લડોછો થાયજ થાનાર શુણો ૫
રાણી કેહેણુ શુણીરાયે તણ દીધી જઝ,
શીશુ પાલને શ્રી રૂપ દઈ દીધો હક શુણો ૬
તયારી ત્યાં લગ્ન તણી કીધી મલી સર્વે,
શીશુપાલ રનેહી સહોત આવ્યો ધરી ગર્વે, શુણો ૭
રક્ષમણિ શ્રી કબજ માટે પુજતી ગોર માત,
શીશુપાલથી લગ્ન શુણી મન થયું ઊતપાત શુણો ૮
ઊદાસીથી મુરછા પામી રક્ષમણિ બાઈ,
દારી કાલાવાલા કરી ઉડાડે હાથ સાઈ શુણો ૯
કબજતને હરી જશે શીશુપાલ થશે ઉદાસ,
આર્ય ગુજર વર્ણ કરે ઉપજવે સૈને.હાસ શુણો ૧૦
(૧) આરાહી અરેદે એ રાહ.

રક્ષમણિનો આપ—સાંભલ કહુછુ વાત પ્યારી,
કરવુંછે કામ વિચારી,

કુંવરી નેતા મોટી થઈ, હવે વર નેવો છે સહી,
જાદવ કુલમાંથી વર નેવો, મલે નહી ખીજે
કોઈ એવો;

વેગે ત્યાં તો વિમન મેલો, દિવસ ત્રણમાં એનં તેડો
રૂક્ષમધ્યો—પીતાજી એમ શું બોલો, વાત એ મુખથી
મેલો.

કળશ તો નામ છે એનું, ગૌચર કામ છે જેનું;
કપટથી છે ભરેલો એ, વિશ્વાસ ઘાતી કહીયે જે છે,
માટે લાંબો કરો વિચાર, રૂડો વર નેવો છે નિરધાર
બેન છે આપણી સારી, વાતનો માનસો મારી;
રાજા શીશુપાલ જે કહીયે, હવે તેને કુંવરી દઈયે
(પડદો પડે છે)

રાજા શીશુપાલ આવે છે તેને રૂક્ષમધ્યો કહે છે)

રાગ (ઈંદર સમા.)

રૂક્ષમધ્યો—આવો, આવો, આવો ઊતર દશન.
રાજન;

કુટુંબ બધું વાટ જીવે મલવા કરી મન,
હવેલી હેમ રત્નની ઊતારાને કાજ

જનની વાસો ત્યાં થશે સાથે સૌ સમાજ,

શીશુપાલ—ખુશી ખુશી ખુશી થયાં દસશન આ
કાર,

કહેજો તમારા તાતને કેમ ભુલીશ હું આભાર
(એમ કહી ચાલી જાય છે)

(પદ્મો ખેંચાય છે.)

રૂક્ષમધ્યો—અરેરે બેની આજે, જીવ મારો ગલરાય,
કેમ કરી શાંત રહું, મુજથી નવ ખમાય;

માત પીતા બંધુ મલી, કર્યો છે વિચાર

પગણાવશેજ મુને, રાજા શાશુપાલ,

આવ્યો છે આજ અંહી જઈ જીતોને બહાર,

જોતા મુને બીક લાગે, શેનાનો નહીં પાર.

(અમ કરી શુધ જાવ છે ત્યાં દાસી પેલી આવેજો)

દાસી પેલી—ઉઠો ઉઠો ઉઠો બેની, લગાડો નહીં પાર,

લગન તારા સામગ્રી થઈ છે તૈયાર;

ઉઠો ઉઠો બેની ધરો બહુ ઉતંગ,

લગન તમારાંજ થશે શીશુપાલની સંગ

(અટલે રૂક્મણિ ઊઠે છે ને બીજી દાસી આવે છે)

સચુરે સચુર તું પકડ ગુણનાર એ રાહ

દાસી બીજી—સાભલ કહું છું રે બેની, જોયું

જે કાંઈ વીગત તેની,

જોયો આજે તારો ભરથાર, લશકર જેતુ છે

અપરમપાર;

કઈકના મોટો છે રે કાન, કઈકના મોટા નાકને

કાન;

ઘડી છે તુને પરમેશ્વરે એક, રખડતા હશે એના

જેના અનેક,

ભરથાર નથી તુને તારો લાયક, જોઈએ તુને

સાક્ષાત નિશ્વપાત્રેક;

(રૂક્મણિ દાસીને ખાહમણને તોડવા મોકલે છે)

રાગ ઈંદર સલા

રૂક્મણિ—અરશોશ કરે આ ઘડી, બને ન બીજી વાત;

ગીંતાય બતાવુજ તુને બેસ મારી પાસ

નલદી જ તું દાસી મારી ખાહમણ લાવ એક;

પત્ર લખીએ પ્રીતમજન, કરીને વીવેક,
(દાશી જાયછે)
(રૂક્મણિ કાગલ લખેછે)

રાગ કલીગંડા.

રૂક્મણી—સજન મારા શ્વામીરે થાજો સહાયરે
સજન ૧
તણ દિવસમાં લગન આવ્યાછે, તેતો જાણીછો
અંતર જામીરે; સજન ૨
રાજા શીશુપાલ પરણશે મુને, લાજ જાશે તમારી
કામીરે સજન ૩
હેત ધરીને લખું છું તમસું, પ્રીતદ્રઢ મારી જામીરે
સજન ૪
કાગલ વાંચી તરતજ ખ્યારા, આવજો ગરૂડપલાણી,
સજન ૫
વીનંતી આપની દાશી કરેછે, સાક્ષાત શીશ જાહુ નામીરે.
સજન ૬

(એમ કરી રૂક્મણી કાગલ આપેછે)

રાગ ઇંદર સભા.

રૂક્મણી—લેઓ આ કાગલ ડાહ્યને, દવારકાજઈ
આપી દા
મારી ગતી જાઈ તેવી, એવો હેવાલ કહો-
(પછી પ્રાહ્મણ જાયછે)
(પડદા પડેછે)

દારકામાં ડાહ્યની રાજ સભામાં પ્રાહ્મણ
આવે છે ને કહે છે

પ્રાહ્મણ—નગર કુંદન પુરથી આવ્યો આણેઃ ઠાર

પત્ર લઈને ચાલ્યો ત્યાંથી નથી કરી વાર
 સીઓ તમે સંભાલીને લખી આપો પોંહચ
 વાટ જુવે રૂક્મણી ન કરે મનમાં સોચ,
 કૃષ્ણ—પત્ર જે છે પ્રેમદાનો આપો મારે હાથ,
 વાંચી કરી વિચારીને દાખુ છાતી સાથ,
 (પછી કાગલ વાંચીને કહેછે)

કૃષ્ણ—એસી રહી પ્રાણુ પ્યારી રાખી મારી આશ
 દુઃખ હરું આ ઘડી હું નહીં કરું નીરાશ,
 નારદ મુને કહ્યું હતું તેનો જાણુ સાર,
 રૂપ વંતી રૂક્મણી નો મારા ઉપર પ્યાર,
 સાદ કરો સારથી વેમાન કરો તૈયાર,
 સંકટમાં પડી સુંદરીની વેલી કરવા વાહાર,
 નહિતો શીશુપાલ રખે પરણે તેની સાથ,
 વાટ જોઈ મારે પછે કરશે આપઘાત,
 (એમ બોલી બ્રાહ્મણને કહેછે.)

રાગ હોરી

કૃષ્ણ—ચાલો નહીં વાર લગાડો લગાડો લગાડો
 મહારાજ તમે ચાલો મુજ સાથે, કંદન પુરવેલા
 જઈએ, ૧

અબલા બીચારી નીરાશ થઈછે, થઈછે બીચારી,
 નારી દુઃખ સોસથી હશે ભારી- ચાલો ૨
 દમ ઘોશ સુત શીશુપાલજ રાજા, ચાલ્યો વરવાને કાને
 અપમાન આપી વીદાય કરીશું, ધક્કા મારી-
 તેને થાશે અપમાન ભારી, ચાલો ૩

બલભદ્ર—આજ કહાં ગયાં કણુ જવન,
 જાદવજ એક ઘડીમાં અલોપ થયાછે, આજ ૧

માત તાતની રજાન લીધી, જલદી જાવા કરચું મન,
અમે ખેરી આહી શું કરીએ, સુનુ દીશે ભુવન. જાદવ
આપણે સમાજ સૌ સાથે લઈને, શોધીએ વનોવન-
રખે રૂક્ષમાણી કાજ ગયાં હોય, સાંભલ તું ઊગ્રસેન.

જાદવજી

રૂક્ષમાણી—અબલા હું એકલ ખેડી કરું વિચાર:

કંઈ ક્યારે આવશે, કરવા ને મારી વાર
પત્ર મોકલ્યો પ્રીતથી પ્રીતમજની પાસ;
કંઈ રખે ન આવે, કરે મન નીરાશ,
વ્રથ વિપ્ર મોકલ્યો, પત્ર દઈને હાથ,
કહ્યું હતું કંથજને, લાવજે તું સાથ,
લગ્ન દિવસ આવ્યો, ચોરી કરી તૈયાર,
આપઘાત હું કરું જો નહી મલે ભરથાર,
શીશુપાલની સંગમા, હું નહી રહું લગાર
શોશ કીકરમાં પડી; હું થઈ ગઈ ખેજાર.

પ્રાહ્મણ—વધામાણી, વધામાણી, વધામાણી આ વાર
કંઈ અંહી આવી પોંચ્યા, ઉતર્યા છે ખહાર,
રાજ વાડી નામ જેનું, માતાજની પાસ

દુવારકાના નાથ આવ્યા, પુરવાને આશ,

રૂક્ષમાણી—રાજ, રાજ, રાજ હું ખડું થઈ આવાર
આલે, આલે, આલે મારો નવસરો હાર

રૂક્ષમાણી મારા પીતાને જઈ કહો આજ, જાવું

માતાના મંદીર સાંજ

ખરદ નાનપણનું છે મારે, પીતા વીના કોણ ભાર ઊતારે
માટે આજ્ઞા આપેરે અમને, તેમાં ઝાઝું શું કહેવું તમને
દાશી—શુણો મુંદરી કહું છું વાત, લવી આજ્ઞાને

સઉ સાથ

ચાલો હવે આપણે પરવરીએ, જઈને માતાના દરશન કરીએ
રૂકમણી માતાજી મને મેહર કરજોરે, હું તો દાશી છું
 તમારીરે

તારા દરશણથી પરસન થાજો, મને કબળું મલજોરે;
 ચીંતાતુર થઈને દિવસ ગુજારયા, સંકટ હવે દુર કરજોરે

રૂકમણી—લડાઈમાં ચાલો લડાઈમાં ચાલો

ડોદો મારો પછાડોને, કબળુંને ઝાલો

હથીઆરતો લીઓ, હથીઆરતો લીઓ;

કમર કસી ઉપર ધસી, રક્ત તો પીઓ

બખતરો પેહરો બખતરો પેહરો

જુદી પાડી રૂક્મણીને શત્રુને ઘેરો

એત

શીશુપાલ—કપાઈ ગયું નાક મારૂ, કબળું કરયું નકારૂ
 સૈન્ય સૌ તૈયાર થાઓ; કબળુંની પાછલની જાઓ

એત

રૂકમણી—કબળું તું કહાં ગયો, ઘડીકમાં અલોપ થયો
 હરીને મારી બેનને, મારીને તેના સૈયનને
 જો હું તેને પાછી લાવું, તો આ શહેરમાં આવું

એત

બલભદ્ર—બકેછે શું બે બાકલો, ન થાઈશ જરા આકલો
 ઊભો છું લડાઈને, મરીશ તું અથડાઈને

એત

રૂકમણી—બહુ થયું પતી મારા છે એ મારો ભાઈ
 સબંધીએ તમારો થયો, દયા કરો કાંઈ

એત

બલભદ્ર—કબળું તમે સાંભલો કહું છું એક વાત
 સજો થયો રૂકમણો હવે ન થાય ઘાત

કેળુ—તું મારી ખ્યારી હવે થઈ મારી, મ્હુતી
મુણીછે મેં હવે તારી;

નત્રી અમારી છોડી દઈને, આવ્યો હું વરવા ખાંધવ લઈને
આત્મા ખ્યારી હવે દવારકા જઈએ, વ્રતાંત

સરવે જાદવો ને કહીયે, તું મા

સમાપ્ત

પ્રાસ કસ્તુરાવંતીના નાટકનાં ગાયનો

માતાજીની આરાધના

માતાજી સરસ્વતિ મને સહાય કરોરે,
શેવક છું તમારો, આશરો મને તારો મા ૧
અખુટ ખજાનોરે, મુકયોછે મજનોરે;
તમેછો અશરણા શરણી, કરી શકે કોણ ગુવરણી,
ખરે ખરાછે શુખ કરણી, મારું દુઃખ હરોરે, મા ૨
ચાર આશન તમારૂંરે, શોભીતું વાહન સારૂંરે
મા તુરીમાં નહી ખામી; થઈ શકે નકો સામી
અખીચલ નામી, દશ દશ કરોરે, મા ૩
પ્રખ્યાતી થઈ સારીરે, ઉલત મેં દીલ ધારીરે
શેવા કીધી તમારી, રાખજો આખરૂ મારી
એવું દીલ ધારી મારા કામ સરોરે, મા ૪
શેવન કરૂં તમારૂંરે સહાય થશો એવું ધારૂંરે
નાટક કરવા મન કીધું, આરાધનામાં નામ લીધું
આશામાં કામ થાય સીધું, લેહરી કર ધરોરે મા ૫

(રાજ સભા બેસેછે તેમાં ગાનારા ગાયન કરેછે)

પુત્ર પ્રાપ્તી વીશે કવીતા

પેઢી દર પેઢીનું નામ ગયું; એતો કુલમાં જનમ્યો
છેલોરે, પુત્ર વીના

ધન દાલત માત્ર ખજાના, એતો ભરીયા ઝાઝારે
હથીહાર, હાથી, ઘર ઘોડારે, તેતો કોને જાણે
સંતાન વીનાના પંડે આલ્યા, તેના ઘણી કાણ થાણે;
પુત્રવીના

નકુ નિવાસ તેના થાણે વાતે વેદ એમ પરતેરે;
ઘણાં ગયાને ઘણાં જાણે, કઈક વાંઝીઆ સુત સુત
કરતેરે પુત્રવીના

રાગ ગજલ

અરે ઇશ્વર કૃપાલુ તું, આશક થઈછું આપર હું
સુતો નહીં નીંદથી જાગે, કામના ક્રોધ ઘણો ભાગે ૧
હવે જાગે સ્વામી મારા, ઊગોછે ભાણ છુપા તારા;
મંદીર મારે આડો પ્યારા, શીરના તાજછો મારા, ૨
ગાયન તરફ નથી જોતો માટે

કહ્યું નથી માનતો મારું, ભુકું થશે પલમાં તારું,
સાંભલ દઉંછું આપ તુજ રાણી, વિચોગે જાણે વેસાણી;

શોરક

પતીનું કહ્યું ન માને તે નાર ભુંડી,
લોકોમાં ગેર આખરૂ મતી થાપ કુડી
ફટ ફટ થાય બહુ શું તેની વાત કહું, ઘિકારે તેને સૌ
થાય કુખી ભારી,

માનશે નહી તેના આ હાલ થશે, લોકો જીઓ
તેના અવગણ ગવાશે

રાગ હોરી

મને આજ મહયુંને સપન, રાજ્ય, માગ મદીરમાં
જ્યારે હું સુતા, મને, તે સપનમાં મેં રાણી
દીધી, ખીજો દીકો પાત, રાજ્ય

સાત વરસનો સુંદર શોહામણો, ગીયા તુલ લોચન;
રાજ્ય

રક્ષીઆત ભરેલી રાણી પાણુ સાથે, પ્રકુચીત જેતુ
મન; રાજ્ય

સહીત સામગ્રી નગરીમાં દેખું, એતો જોઈ ચુલ લખ્મ;
રાજ્ય

રાગ જાગી

બનદેવી-મુસાફર મારગ મુઝી; શુભ ગયા છોરે મુઝી;
તમે બને દીશીઓરે ભેજા, કઈ દાશાએ જશો એકલા
મુશકલ મારગે મુઝશે મતી; એમ નહીં મુઝે કસ્તુરાવંતી
માટે કહ્યું જો માનો મારું, હું હમેશા ઇછુ છઉં સારું
વનદેવીએ મારું નામ, જંગલમાંએ વિશ્રામ
હારમાંએ કાઢતો દશા, તેમાં એકનો મુતુખ વેશ;
જેને એક વીમાનએ સાર, તે તો સાગર પાર;
જ્યાં દખશો સુંદર ગામ, ત્યંતો થાશે તમારું કામ;

ગઝલ

આનદ થયો આજરે કસતુરાવંતી વર પામી
માગા આવે મુઝક મુઝકના, કસતુરાવંતીને કાજ રે

માત પીતા તેના વીનવે, પાણુ તે તોપાડે નાયરે
 ઝોલા લવનો સવામી જોગો, ન બી જાથી પયારરે;
 વાટ જોઈને વરશ ગુમાવ્યા, પછે મલ્યા ભરથારે
 ફકીર થઈને ફાંફા મારે, ગંડી ગુચી મોજરરે
 હંસા હંસા કરી પોકારે, પુર્વ જનમની નારરે
 ખરાસ રાયની સાથે, ઝોલા લવની પ્રીતરે
 વરત લઈને વરવા બેઠી, પ્રતીવંતાની રીતરે

રાગ હુમરી

પરસુ પરસુ પ્રીયાકેજોગે, દીન ખીત ગએ ખરસુ ખરસુ
 મેતો ઠાડી અટાપે જાય ચકું, મુખ દેખનક નીતહી તરસુ

રાગ દાદરા

બગીયા જોવા ચાલો મારા પ્યારરે
 આ બાગમાં ફુલ ખીલ્યાછે, છુટી રહ્યાછે ફુવારારે
 ત્રણ સવાલનો જવાબ વાલ્યો, હવે થયાછો મારા
 પ્યારરે, બગીયા
 આરે આસનપર આપ ખીરાજો, આંતો નોકરોછે
 તમારેરે બગીયા
 જોખન માફ જોર કરેછે, તેતો જાણોછો મારા
 પ્યારરે, બગીયા

રાગ ભેરવી.

મોહન રસીયા આએ બગીયામે, ખીલ રહી સખ
 કલી કલી; મોહન
 એક કલી હર નામ પુકારે, વાલી દુસરે પોકારે
 અસી અસી; મોહન

શુચના.

આ ચોપડી નીચલે ઠંઠાણેથી મલશે :—

મુખાદેવી.—જેકરામ મુકંદની કુકાનેથી.

ગણેશવાડીને નાકે,—બાલકરેણ લક્ષ્મણ પુક

સેલર પાસેથી મલશે.

વધુ ખબર.

દેશાવરથી વેચવા માટે મંગાવમારમ પાણી આવે.

ઠંઠાણું કોઠ હોલીચકલો.

